Tampere 5.11.2019

Asiantuntijakuuleminen eduskunnan Valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaosto aiheesta hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2020 / Liikuntatoimi (luku 29.90)

Väestön liikkumisen edistämisessä suuri taloudellinen potentiaali

Vähäisen fyysisen aktiivisuuden, runsaan paikallaanolon ja huonon fyysisen kunnon yhteyksiä sairauksista aiheutuneisiin tai muihin yhteiskunnallisiin kustannuksiin selvitettiin Valtioneuvoston kanslian rahoittamassa TEAS-hankkeessa Liikkumattomuuden lasku kasvaa – vähäisen fyysisen aktiivisuuden ja heikon fyysisen kunnon yhteiskunnalliset kustannukset. Kyseisen tutkimuksen mukaan vähäinen fyysinen aktiivisuus, liikkumattomuus, aiheuttaa lisäkustannuksia terveydenhuollon suorissa kustannuksissa sekä tuottavuuskustannuksissa menetettyjen työpanosten osalta. Lisäksi liikkumattomuus aiheuttaa ikääntyneiden koti- ja laitoshoidon kustannuksia, syrjäytymisen kustannuksia sekä sosiaalietuuksien lisäkustannuksia. Tutkimus päätyi seuraaviin liikkumattomuuden aiheuttamiin vuosittaisiin lisäkustannuksiin: sairauksien aiheuttamat terveydenhuollon ja tuottavuuden kustannukset 4,4 miljardia euroa, ikääntyvän väestön koti- ja laitoshoidon kustannukset 150 miljoonaa euroa, tuloverojen menetys 2,8 miljardia euroa, työttömyysturvaetuudet noin 60 miljoonaa euroa sekä syrjäytymisen kustannukset vähintään 70 miljoonaa euroa. Yhteensä nämä vuosittaiset kustannukset ja tuottavuuden menetykset ovat noin 7,5 miljardia euroa. Vaikka kaikkien edellä mainittujen kustannusten laskennassa käytettäisiin pienimmän kustannusten laskennan mallia, päädytään 3,2 miljardin euron vuosittaisiin kustannuksiin ja tuottavuuden menetyksiin. Perustellusti liikkumattomuuden yhteiskunnallisten kustannusten säästöpotentiaalin voi sanoa olevan hyvin suuri. Lisäksi tulee muistaa, että Global Burden of Disease -verkoston laskelmien mukaan tulevaisuudessa Suomenkin terveydenhuollon suorien kustannusten on arvioitu kasvavan 29 % vuoteen 2030 ja 58 % vuoteen 2040 mennessä vuoden 2014 kustannuksiin verrattuna.

Miten liikuntapoliittisen selonteon ja hallitusohjelman linjaukset näkyvät liikuntabudjetissa? Millä toimin edistetään koko väestön liikunnan edistämistä? Liikkuva aikuinen/opiskelu/varhaiskasvatus -ohjelmien tilanne ja eteneminen?

Liikuntapoliittisessa selonteossa ja hallitusohjelmassa on nostettu yhdeksi keskeiseksi liikuntapoliittiseksi tavoitteeksi koko väestön liikunnan ja liikkumisen edistämistä. Erityisesti

tavoitellaan toimia terveytensä kannalta liian vähän liikkuvien aktivoimiseksi. Seuraavassa keskeisiä havaintoja liikuntapoliittisesta selonteosta ja hallitusohjelmasta liikuntabudjetin valossa.

Poikkihallinnollisten toimien varmistaminen

Koko liikuntabudjetin osalta haasteena on Veikkauksen tuoton pienentyminen vuodelle 2020 ja sen mahdollinen kompensaatio sekä ennen kaikkea Veikkauksen odotettavissa oleva tuottokehityksen pienentyminen tulevina vuosina. Keskeinen liikkumisen edistämisen toimenpiteitä ovat poikkihallinnolliset rakenteet, joilla koko väestön liikkumista voidaan edistää. Aikaisemmin keskusteluissa ollut kansliapäällikkö-tason Liikkuva Suomi -ohjausryhmä olisi tarpeen eri ministeriöiden yhteisen tavoitteiden ja resurssoinnin kannalta. Em. ohjausryhmän lisäksi tarvittaisiin Terveyttä ja hyvinvointia edistävän liikunnan neuvottelukunnan kaltaista ministeriöiden, järjestöjen, tutkimustahojen ja muiden liikkumista edistävien toimijoiden ryhmää, jonka työnä voidaan suunnitella kohdennettuja poikkihallinnollisia toimia liikkumisen edistämiseksi. Nämä kaksi ryhmää voisivat toimia tiiviissä yhteistyössä ja varmistaa poikkihallinnollisen yhteistyön toteutumisen liikkumisen edistämiseksi. Ilman tällaisia ryhmiä aidon poikkihallinnollisuuden toteutuminen on merkittävästi vaikeampaa.

Eri-ikäryhmille suunnattuja toimenpiteitä liikuntabudjetissa

Ikääntyneiden osalta liikuntabudjetissa on varattu 600.000 € kolmelle vuodelle ikäihmisten liikkumishankkeen pilotointiin. Lisäksi aikaisempien vuosien Liikkuva koulun -ohjelman panostus on nyt siirtynyt Liikkuva opiskelu, Liikkuva varhaiskasvatus ja Liikkuva aikuinen -ohjelmiin. Budjettiesityksessä panostus kuhunkin kolmeen ohjelmaan on 2 M€ ohjelmiin. Lisäksi budjettiesityksessä on varattu noin 5 M€ harrastamisen tukemiseen (Suomen malli). Budjettiesityksessä vähimmällä huomiolle jäävät aikaisemmin Liikkuva koulu -ohjelman kohderyhmänä olleet perusopetuksen ikäryhmät sekä aikuisista erityisesti vähän liikkuvat kohderyhmät. Liikkuva koulu -hankkeen resurssien loppuminen perusopetuksen kohderyhmässä on haaste erityisesti yläkouluissa, joissa kansallisella tasolla ei vielä havaittu merkittävää liikkumisen määrän suurentumista. Samoin vähäiselle huomiolle liikuntabudjetissa jäävät erityisen vähän liikkuvat aikuiset, joille edeltävänä vuosina on rakennettu liikuntaneuvonnan ja elintapaohjauksen palvelupolkuja, joita kunnat, sairaanhoitopiirit ja muut toimijat nyt selkeästi purkavat kiristyvän talouden takia. Toisaalta näistä erityisen vähän liikkuvista aikuisista aiheutuu sekä kunnille että valtiolle suurimmat liikkumattomuuden kustannukset. Tämän takia heille kohdennettuja toimia (kuten liikuntaneuvonta kunnan, sairaanhoitopiirin ja järjestöjen rajapinnassa) tulisi panostaa, jotta viime vuosina tehty työ ei häviäisi kiristyvän kuntatalouden takia. Edelleen liikkumisen puheeksi ottamiseen ja elintapaohjaukseen / liikuntaneuvontaan kannustavan verkkokoulutuksen integrointi osaksi kaikkia terveydenhuollon tutkintoihin johtavaa koulutusta (lähihoitajista lääkäreihin) vahvistaisi liikkumiseen kannustavan toimintamallien yleistymistä.

Kehitysehdotuksia Liikuntabudjetin osalta:

1. Perusopetusikäisten huomioiminen (mallia Liikkuva koulu -ohjelma) osana koko väestön liikkumisen edistämistä.
2. Liikuntaneuvonnan toteutuksen koordinaatio ja toteutus maakunnittain (koordinaattori + kunta-, järjestö- ja muiden toimijoiden verkosto).

3. Liikkumisen puheeksi ottamiseen ja elintapaohjaukseen / liikuntaneuvontaan kannustavan verkkokoulutuksen integrointi osaksi kaikkia terveydenhuollon tutkintoja (lähihoitajista lääkäreihin).

Prof., LT
johtaja
UKK-instituutti
tommi.vasankari@ukkinstituutti.fi
040-5059157